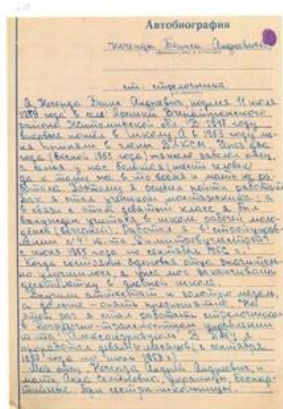
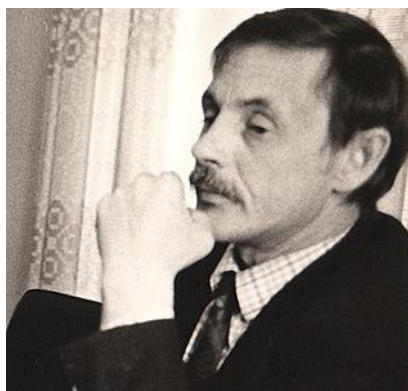

«ВІН НЕ ТЕРПІВ ФАЛЬШ...» (до 85-річчя від дня народження Б.А. Нечерди)

11 липня 2024 року виповнилося 85 років від дня народження Бориса Андрійовича Нечерди – відомого українського письменника, лауреата Державної премії ім. Т.Г. Шевченка. Гарна нагода сказати добре слово про достойну, яскраву особистість. Хоч він пішов у засвіти на початку 1998 року, його не забуто – пам'ятають рідні, друзі, твори згадують на сторінках книг, періодичних видань, феномен особливостей творчості досліджують фахівці у монографіях, статтях тощо.

Протягом останніх років у літературно-меморіальному музеї І.К. Карпенка-Карого міста Кропивницького зібралась певна кількість матеріалів про Бориса Андрійовича. Особливо завдячуємо письменнику, літературознавцю, журналісту, нашому земляку – уродженцю с. Юр'євка Компаніївського р-ну Кіровоградської області Івану Михайловичу Задої, який надіслав нам з Одеси чимало цікавого. Він є упорядником видання «Я жив як міг,

я не лукавив...», де зібрано дещо з літературної спадщини поета, з листування, із спогадів друзів, колег, знайомих. Матеріали створюють портрет людини енергійної, відвертої, принципової, талановитої, головне, не байдужої до всього, що відбувалося навколо.

Серед копій документів, переданих до музею Іваном Задоею, – автобіографія, написана Борисом Нечердою власноруч у 1958 році: «Я, Нечерда Борис Андрійович, народився 11 липня 1939 року в селі Ярешки Вчорайшинського району Житомирської області». Потім: війна, евакуація, повернення родини в Україну, спочатку – у Рівне, а у 1953 році – на Кіровоградщину. Батько працював на залізниці. Крім старшого сина Бориса, в сім'ї підросли три доньки. Жили бідно, особливо сутужно у повоєнний час, але у Нечердів було головне – взаємоповага, взаємна любов, підтримка батьків і дітей. Про свою матір Ганну Семенівну, відносини з нею письменник згодом розповість у поемі «Удвох із матір'ю» (1983). Коли важко захворів батько, дев'ятикласник Борис підставив плече, влаштувався на роботу учнем монтажника, навчався у школі робітничої молоді. Небезпека минула, хлопець повернувся у 10-й клас середньої школи, закінчив її із золотою медаллю, випускний твір подав у віршованій формі.

З 1953 року родина проживала у с. Октябрьське, потім – Победа, під Олександрією Кіровоградської області. У подальшому житті Борис Нечерда не раз згадуватиме цей період життя. Саме тоді юнак написав перші свої вірші. Їх оприлюднили через шкільну стіннівку, до редколегії якої він входив, проявляючи здібності до віршування та малювання. Стінні газети у місцевих школах оглядав викладач Олександрійського педагогічного училища, людина знана, журналіст і письменник Сергій Григорович Гончаров (псевдо – Тасін). Він звернув увагу на поета-початківця і запросив до літературного гуртка «Проба пера» при редакції місцевої газети, розуміючи, що юнака потрібно підтримати, навчити, скерувати. Гурток Борис відвідував, навчаючись у школі, працюючи старшим стрілочником у навантажувально-транспортному управлінні тресту «Олександріявугілля». Не оминав оселі свого наставника С.Г. Гончарова, подарував йому збірку віршів Леоніда Зимного з дарчим написом «На згадку вчителю моєму і порадинові Сергію Григоровичу. З вдячністю Борис Нечерда. 20.09.57 р. м. Олександрія». Іван Михайлович Задоя передав нам цю книгу до фондів музею.

Саме тоді з'являється в Олександрійській міськрайонній газеті перша публікація Бориса Нечерди – вірш «Молодой агроном» (1955). У наступні роки друкують у цій газеті його вірші українською мовою.

Про важливі події у житті Б. Нечерди свідчать копії ряду документів, що тепер зберігаються у нашому музеї: характеристики, заяви, листи, особистий листок з обліку кадрів тощо.

У 1958 році Борис від'їздить до Одеси, стає студентом суднобудівного факультету Одеського інституту інженерів морського флоту, але вже на третьому курсі (1961) вирішує залишити навчання і присвятити себе літературі.

«Першу свою збірку віршів студент Борис Нечерда написав російською мовою. Українські одеські поети висловили докір талановитому дебютанту... Але він наступного дня відкликав із видавництва «Маяк» рукопис підготовленої до друку книжки. А по якомусь часі він приніс видавцям український переклад збірки, яку ми знаємо під назвою «Материк». Перекладач – сам Нечерда. Отже, принципово важливий факт у біографії двадцятичотирирічного поета. Його дебютна книжка... явила не російського поета в Україні, а таки українського», – напише у своїй статті «Вибір Бориса Нечерди» Михайло Слабошпицький.

Борис продовжує займатись літературою, знайомиться з Максимом Рильським, зустрічається з ним, пише листи, просить поради, надсилає свої вірші. Максим Тадейович відчуває «іскру Божу» у молодого поета, підтримує його, радить, допомагає вдосконалюватись. Маємо ксерокопії чотирьох листів Б. Нечерди до М. Рильського, написані у 1959, 1960, 1962 роках, до яких додано його ранні вірші.

Борис Андрійович в Одесі працював у молодіжних газетах «Комсомольское племя», «Комсомольська іскра», газеті «Юг», в обласному телерадіокомітеті, на кіностудії художніх

фільмів, але прагнув більше займатись творчою роботою. З 1964 року став членом Спілки письменників України, у 1970-х роках обирався відповідальним секретарем Одеської організації СПУ. Маємо його світлини різних років.

Одеським наставником Нечерди став відомий поет Іван Іванович Рядченко, який підтримував поетичну молодь. Саме він написав схвальне передне слово до збірки «Материк» (1963), не побоявшись, що вірші «не зовсім вкладались у прокрустове ложе соціалістичного реалізму», як пізніше згадував ще один наш земляк, а згодом одесит Володимир Гаранін.

У статті Валентини Саєнко читаємо: «...працював митець в контексті знаних одеських літераторів, що спільно творили південноукраїнську школу, то рівняючись на них, як на своїх вчителів, то сперечаючись чи солідаризуючись з приводу гострих і присутніх питань ремесла ... , при цьому завжди залишаючись самим собою, людиною з властивим йому внутрішнім стрижнем і переконаннями». Всі, хто знав Бориса Андрійовича, стверджують, що спілкуватись з ним було цікаво, але непросто – мав свою власну думку, своєрідну манеру її виразу, не постувався принципами.

Літературознавець М. Слабошпицький напише: «Він легко, завиграшки володів майже всіма стилями й міг, молодечо бравуюючи, все водночас продемонструвати. І йому знову діставалося: еkleктик, що не годен виборсатися з чужих впливів! А “еклектик”, перемішуючи епохи, стилі, настрої, неологізми, жаргонізми, діалектизми, кидаючись то в романтичну іронію, то в трагіфарс, випробовував усе в нашому житті на справжність і несправжність ... Здається, він найбільше любив саксофон, але сам був таки майже усім оркестром ... Здається, що він пише для того, щоб продемонструвати безмежні виражальні й зображальні можливості української мови». Володимир Гаранін у своїх спогадах зазначає: «Мене чи не найбільше дивувало те, що, не будучи філологом, Борис Нечерда майстерно обходився зі словесним матеріалом, добре знав і літературну, і живу народну мову, часто вводив в обіг діалектні, застарілі слова чи ті, що рідко вживаються. ... воно було вмотивоване, найбільш оптимальне у тій чи іншій словесній ситуації ...».

«Борис Нечерда – шістдесятник і за змістом своїх поезій, за їхньою відверто громадянською сутністю, за пафосом боротьби проти будь-якої сваволі, диктату, пафосом боротьби за внутрішню вільну, горду людину; він шістдесятник і за поетичною формою, гостро асоціативною, буйно метафоричною, часто примхливою та химерною, а водночас ця форма позначена й простотою, ясністю, що йдуть від народної думи, пісні-балади», – висловлювався Є. Прісовський.

Б.А. Нечерда – автор більше десятка збірників поезії. У музейних фондах зберігаються: «Материк» (1963), «Лада» (1965), «Барельєфи» (1967), «Літак у краплі бурштину» (1972), «Танець під дощем» (1978), «Вежа» (1980), «Остання книга» (1998). У його доробку також – романи, повісті, оповідання. Коли видавництва брали на себе право цензури – щось міняли, скорочували, переінакшували, Борис Андрійович обурювався і «без купюр» видавав чимало творів за кордоном. Не любив його столичні критики, не давали спокою компартійні «фахівці», забороняли видання, звинувачували, як він сам писав, у «всіляких “ізмах”»: від буржуазного націоналізму до сюрреалізму». Звичайно, це ускладнювало його творчу діяльність, створювало побутові труднощі, забиравало сили і здоров'я. Та з властивим йому гумором Борис Андрійович у листі до своєї знайомої Н.І. Герасимової писав: «Вдячний долі, що постійно підсмажує мене на літературній пательні, не дає запливти жиром задоволення».

Не дивлячись на труднощі, все ж він став першим лауреатом літературної премії ім. Е. Багрицького Одеського обкому ЛКСМУ (1967). Посмертно, завдяки зусиллям друзів і шанувальників творчості, Борису Андрійовичу Нечерді у 2000 році присвоєно звання лауреата Національної премії імені Т.Г. Шевченка за збірку «Остання книга». По смерті поета Лігою українських меценатів, редакцією журналу «Київ» та Одеською організацією Національної Спілки письменників України була заснована Літературна премія імені Бориса Нечерди.

В одному з останніх інтерв'ю Б.А. Нечерда сказав: « ... прийде нове, набагато більш вільне й духовно багате покоління, яке утвердить Україну як європейську державу. Але це не відбудеться само собою: ми, які вміють усвідомлювати всю відповідальність перед майбутнім своєї батьківщини, повинні допомогти стати на ноги молодим».

Світлана КОЛЕСНИК, головний зберігач фондів
КЗ «Літературно-меморіальний музей
І.К. Карпенка-Карого міста Кропивницький»